

НОВИ САД - На данашњи дан 1752. године рођен је Ђорђе Петровић Карађорђе, вођа Првог српског устанка. Карађорђе је творац нововековне српске државе и родоначелник краљевске породице Карађорђевић. У Аустријско-турском рату (Кочина Крајина) борио се као фрајкор (добровољац) у саставу јединица капетана Коче Анђелковића, на аустријској страни. Као буљубаша (турски чин у рангу команданта батаљона) учествовао је у акцијама против Јањичара. На збору српских првака у Орашцу 14. фебруара 1804. изабран је за "вожда" у борби против Турака. Истеравши Турке из Београдског пашалука (Смедеревског) после победа на Иванковцу, Мишару и Делиграду и ослобођења Београда, настојао је да издејствује признање Србије, али међународни услови нису били повољни. Покушавао је да се ослони на Русију и 1807. створена је нека врста српско-руског војног савезништва, што је окончано за Србију крајње неповољним Букурештанским миром 1812. После слома устанка 1813. избегао је у Аустрију, затим у Русију, да би по повратку у Србију 1817. трагично настрадао.

Данас је четвртак, 16. новембар, 320. дан 2023. До краја године има 45 дана.

42. п.н.е. - Рођен је римски цар Тиберије, посинак Октавијана Августа, који је током владавине од 14. до 37. нове ере осигурао границе Римског царства без нових освајања, поправио финансије и администрацију, посебно у провинцијама. Претходно се прославио у војним походима у Германији, Панонији и Далмацији. У позним годинама донео је Закон о увреди величанства и владао је све окрутније, 26. се повукао на острво Капри, док је у Риму његов миљеник, префект преторијанаца Сејан, завео крвав режим. Након што је настојећи да се дочепа власти Сејан убио царевог сина Јулија Цезара Друза, Тиберије наређује његово смакнуће.

1272 - Умро је енглески краљ Хенри III, који је ступио на престо већ у деветој години кад је 1216. током Првог баронског рата погинуо његов отац Џон Без Земље, али је стварно почео да влада 1234.

1532 - Шпански освајач Франциско Пизаро заузео је на превару, са само 200 војника, град Кахемарку и заробио цара Инка Атахуалпу.

1797 - Умро је пруски краљ Фридрих Вилхелм II, који је током 13-годишње владавине спроводио политику територијалног ширења земље, посебно се окористивши приликом друге и треће поделе Пољске 1793. и 1795. Од 1792. до 1795. придружио се Аустрији у савезу против револуционарне Француске. Религиозним едиктом из 1788. прокламовао је верску толеранцију, али тај акт је у пракси имао ограничен домет, као и скромне либералне реформе озакоњене 1794.

1828 - Француска, Британија и Русија признале су независност Грчке, што је Турска одбила да прихвати, али је 1829. после пораза у рату с Русијом, миром у Једрену принуђена да призна независност те земље.

1831 - Умро је пруски генерал Карл фон Клаузевиц, један од најпознатијих војних теоретичара 19. века, који је главне идеје о ратној стратегији и тактици изложио у делу "О рату". Због неслагања с политиком водећих кругова Пруске према француском цару Наполеону I, против којег се борио у више битака, од 1812. до 1814. био је у служби Русије.

1848 - У Риму, којим је тада владао папа Пије IX, избила је побуна и успостављена је

Римска република устројена по угледу на републиканску Француску.

1895 - Рођен је немачки композитор Паул Хиндемит, који је стварао на основу дисонантног контрапункта и слободног схватања тоналитета. Кад су нацисти 1933. проscribeовали његова дела као декадентна, отишао је у Анкару, а од 1939. био је професор на универзитетима у САД и Швајцарској. Дела: опере "Новости дана", "Кардијак", "Сликар Матис", "Хармонија света", шест гудачких квартета, "Камерна музика оп. 36", концерти и сонате за разне инструменте, теоријска дела "Традиционална хармонија", "Композиторов свет".

1912 - Почела је Битољска битка у Првом балканском рату у којој је добро утврђену турску Вардарску армију Зеки паше, која се повукла после пораза у Кумановској бици, српска Прва армија регента Александра Карађорђевића потукла после тродневних борби, чиме су Јужна Србија (данас Македонија) и Стара Србија (Косово и Метохија) коначно ослобођене од Турске и враћене матици земљи - Србији.

1918 - После пропасти аустроугарске монархије у Првом светском рату, Мађарска је проглашена независном републиком. Од марта до августа 1919. у Мађарској је постојала совјетска република под вођством Беле Куна, да би затим адмирал Миклош Хорти срушио Кунов режим. Мађарска је од 1919. била јединствена краљевина без династије а дужност регента вршио је гроф Миклош Хорти.

1922 - Рођен је Жозе Сарамого, португалски писац, нобеловац. Рођен је у сељачкој породици и променио је низ занимања, да би се тек 1976. посветио књижевности. Сматра се једним од највећих португалских писаца. Превођен је на преко тридесет језика. Дела: "Ембарго и друге приче", "Година смрти Рикарда Реиша", "Слепило", "Седам сунаца и седам месечина", "Јеванђеље по Исусу Христу".

1933 - Совјетски Савез и САД успоставили су дипломатске односе.

1940 - Немачке окупационе власти су изградњом зида потпуно изоловале гето у Варшави од остатка града. Генерални гувернер Пољске Ханс Франк установио је гето у Варшави у октобру 1940. У њега су Немци сатерали око 440.000 Јевреја из Варшаве и других пољских места као и из Немачке. Десетине хиљада Јевреја ту је умрло од глади и

болести, а више од 310.000 отпремљено је у логоре смрти и убијено. Преживели су 1943. подигли устанак, али су током одмазде готово сви страдали.

1941 - У Другом светском рату почела је друга немачка офанзива на Москву, која је као и прва, започета у септембру 1941. кад су Немци дошли 30 километара од Москве, завршена неуспехом. Овог пута Немци су пришли на 25 километара, али је совјетска армија сломила непријатељску офанзиву 5. децембра 1941. и у противудару их је до 10. јануара 1942. одбацила 200 километара западно од Москве. Тим првим великим успехом над Силама осовине је крахирала немачка доктрина муњевитог рата и наговештен је преокрет у рату у корист антихитлеровске коалиције.

1948 - Рођен је Мате Парлов, најбољи боксер бивше Југославије. У боксерски клуб "Пула" је ступио са 16 година, и након свега 3 године освојио је титулу првака Југославије у полутешкој категорији. Први већи међународни успех остварио је 1969. када је у Букурешту постао вицешампион Европе. Две године доцније у Мадриду је освојио златну медаљу, а 1973. у Београду одбранио је титулу првака Европе у полутешкој категорији. На Олимпијским играма у Минхену 1972. Парлов је освојио злато, а у Хавани 1974. постао је аматерски првак света у полутешкој категорији. Године 1976. у Београду је, савладавши Италијана Доменика Адинолфија, постао професионални првак Европе у полутешкој категорији, а 2 године потом, победом над Аргентинцем Мигелом Анхелом Куељом и светски шампион. Осам пута је био првак Југославије.

1960 - Умро је амерички филмски глумац Клерк Гебл. Играо је у више од 70 филмова и деценијама је био у врху популарности. Филмови: "Источни пут", "Слободна душа", "Догодило се једне ноћи" (Оскар), "Побуна на броду 'Баунти'", "Кинеско море", "Прохујало са вихором", "Сан Франциско", "Могамбо", "Пробни пилот", "Учитељево мезимче", "Неприлагођени", "Људи у белом".

1965 - Совјетски Савез је лансирао "Венеру III", први свемирски брод који је, стигавши на Венеру у марту 1966. доспео на другу планету.

1965 - Умро је ирски државник Вилијам Томас Косгрејв, први председник Ирске од 1922. до 1932.

1970 - Пакистан је саопштио да је број мртвих у циклону и огромним таласима који су се сручили на обале Источног Пакистана (сада Бангладеш) и острва у Бенгалском заливу достигао пола милиона.

1972 - Генерална скупштина УН препоручила је да Португал треба да напусти своје колонијалне поседе у Африци и Азији (Ангола, Мозамбик, Порт. Гвинеја, Сао Томе, Кап Верде, Источни Тимор, Макао). Влада у Лисабону је право на независност колонијама признала после "Револуције каранфила" априла 1974. када је оборен режим који је својевремено устројио Антонио Салазар.

1981 - Умро је амерички филмски глумац Вилијам Холден, који је најчешће тумачио улоге "идеалног" типа савременог Американца. Филмови: "Булевар сумрака", "Јуче рођена", "Снага оружја", "Месец је плав", "Изнад 30. спрата", "Сталаг 17" (Оскар), "Пикник", "Мост на реци Квај", "Свет Сузи Вонг", "ТВ мрежа", "Дивља хорда".

1991 - Руски председник Борис Јељцин потписао је серију декрета којима је пренео власт над привредом са совјетске централне владе на владу Русије.

1993 - УН су, после велике бламаже америчких трупа, званично одустале од потраге за лидером најмоћније фракције у Сомалији Мохамедом Фарахом Аидидом.

1995 - Бивши председник Јужне Кореје Ро Те Ву је ухапшен под оптужбом за корупцију.

1997 - Умро је француски политичар и публициста Жорж Марше, генерални секретар Француске Комунистичке партије од 1972. до 1994. Осамдесетих година 20. века се, под утицајем италијанских комунистичких реформиста, вербално определио за политику "еврокомунизма", али је у суштини остао веран интересима Москве. Дела: "Шта је Француска Комунистичка партија?", "Демократски изазов", "Политика Француске Комунистичке партије", "Говоримо отворено", "Одговори", "Нада у садашњост".

2006 - Мађарски научници су успешно клонирали миша. Миш звани "Клонила" је производ трогодишњег рада 20 истраживача Пољопривредног биотехнолошког истраживачког

центра у Годолу у близини Будимпеште. Према њиховом уверењу, клонирање би требало да буде од велике помоћи научницима у лечењу разних болести.

2006 - Умро је економиста Милтон Фридман "отац монетаристичке теорије", односно - неолиберализма. Био је саветник Ричарда Никсона, Џералда Форда и Роналда Регана. Челник је "чикашке школе", од 1948. до 1979. био је професор Универзитета у Чикагу. Противник кејнзијанске школе, заговарао је економску политику засновану на максималном смањењу јавне потрошње, повлачењу државе из економије па и јавног сектора, монетарну стабилност и апсолутну превагу закона тржишта. Главна дела: "Капитализам и слобода", "Теоретске основе монетарне анализе", "Слобода избора".

2012 - Хашки трибунал изрекао је правоснажну пресуду којом је хрватске генерале Анту Готовину и Младена Маркача ослободио оптужби за удружени злочиначки подухват и злочине почињене над Србима у операцији "Олуја" августа 1995. године. У војној операцији "Олуја" хрватских оружаних снага са простора Републике Српске Крајине протерано је око 220.000 Срба, погинуле су 1.922 особе, а није расветљена судбина 975 особа, од тога 674 цивила. "Олуја" је била завршна операција у рату 1991/95. током којег је у Хрватској убијено и нестало близу 7.000, а протерано 404.887 Срба, од тога 141.887 из градова ван ратних дејстава.

2014 - Преминуо је Јован Ђирилов, театролог, дугогодишњи управник Југословенског драмског позоришта, позоришни есејист и критичар.

2014 - У Београду је, у присуству тадашњег председника Србије Томислава Николића, свечано откривен споменик цару Николају II Романову, последњем монарху Русије. Чин освећења споменика обавили су патријарх московски и целе Русије Кирил и патријарх српски Иринеј. Николај II пресудно је помогао Србији у Првом светском рату, посебно у најтрагичнијим данима повлачења српске војске и народа 1915/16. године. Цара мученика, убијеног, с породицом, јула 1918. у Јекатеринбургу, канонизовала је прво Руска загранична црква, а потом и друге православне цркве.

2018 - На Генералној конференцији за тегове и мере у организацији Међународног бироа за тегове и мере (БИПМ), у Версају код Париза, Француска, у присуству метролога из више од 60 земаља, донета је одлука да се метални прототип килограма замени дефиницијом заснованом на "Планковој константи". У ревидираном СИ систему све јединице биће дефинисане фундаменталним природним константама. Србија, тада

кнежевина, приступила је међу првима Метарској конвенцији, још 21. септембра 1879. године.

2018 - Осуђени су челници Црвених Кмера, маоистичке политичке организације која је владала Камбоџом (тада Кампучија) од 1975. до 1979. године. Пресуда којом су Нуон Чеа (92), заменик Пола Пота, лидера те маоистичке партије, и Кије Сампан (87), председник земље, проглашени кривим, прво је и формално признање да се оно што је тај режим чинио може дефинисати као геноцид. Наводно је до два милиона људи страдало током режима Црвених кмера. Оптужница је обухватала још двојицу челних људи тог режима, Та Мока и Иенг Сариа, али су они умрли током суђења. Лидер Црвених Кмера Пол Пот, који се дуго успешно скривао, умро је 1998. године.

2020 - Умро је Иван Бекјарев, глумац. Прву улогу на филму играо је 1967, у филму "Боксери иду у рај". Остварио је више од 50 филмских улога, и приближно 150 позоришних. Предавао је глуму на Академији уметности у Београду. Био је запажен и као радијски водитељ, на "Студију Б" и на програму 202 Радио Београда.

- Данас је Дан Копнене војске Војске Србије. Обележава се у знак сећања на 16. новембар 1914. године, када је почела Колубарска битка, једна од најзначајнијих у Првом светском рату. Херојским држањем у борби српска пешадија задивила је тада свет.

(Танјуг)